

Cauza C-289/19**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

9 aprilie 2019

Instanța de trimitere:

Gerechtshof Den Haag (Țările de Jos)

Data deciziei de trimitere:

2 aprilie 2019

Apelantă:

Dexia Nederland BV

Intimat:

Z

Obiectul procedurii principale

Procedura principală privește două contracte de leasing de capital încheiate de Z, un consumator, și un predecesor legal al Dexia Nederland BV (denumită în continuare „Dexia”), o bancă. În această privință, este în discuție suma la care Dexia are dreptul după rezilierea anticipată a contractelor de leasing. Mai exact, este vorba despre chestiunea regimului care se aplică denunțării contractului de leasing de capital după ce clauza respectivă a contractului a fost declarată abuzivă.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Această cerere formulată în temeiul articolului 267 TFUE privește întrebarea dacă beneficiarul unei clauze declarate abuzivă (de o instanță națională), în sensul Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, poate invoca dispoziții legale cu caracter supletiv în cazul în care clauza declarată abuzivă se dovedește a fi mai avantajoasă pentru consumator decât reglementarea națională aplicabilă cu caracter supletiv.

Întrebările preliminare

1. Beneficiarul unei clauze abuzive anulate, care avea ca obiect plata unei compensații în cazul nerespectării de către consumator a obligațiilor sale, poate invoca despăgubirea legală acordată în temeiul dispozițiilor de drept cu caracter supletiv?
2. Pentru a răspunde la această întrebare, este relevant dacă compensația de care se poate beneficia în cazul aplicării dispozițiilor legale privind despăgubirea prejudiciilor este egală, mai mică sau mai mare decât compensația acordată în temeiul clauzei anulate?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii

Dispoziții naționale invocate

Codul civil: articolele 6:101, 6:233 și 6:277

Vechiul Cod civil: articolul 7A:1576e, alineatul 2

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Prezenta cauză se referă la contractele de leasing de capital oferite consumatorilor în Țările de Jos pe scară largă la sfârșitul anilor nouăzeci ai secolului trecut și în primii ani ai acestui secol, prin care s-au efectuat investiții cu bani împrumutați. În esență, acest produs consta în aceea că utilizatorul (de regulă un consumator) împrumuta bani de la bancă (denumiți în continuare „principalul”) pentru o anumită perioadă, sumă cu care banca cumpăra acțiuni în contul utilizatorului și în beneficiul acestei persoane. Banca rămânea proprietara acțiunilor până la rambursarea integrală a împrumutului, însă eventualele dividende îi reveneau utilizatorului. Pe durata contractului, utilizatorul plătea o sumă lunară cu titlu de dobândă la suma împrumutată și, în unele cazuri, și o rambursare (denumită în continuare „rată lunară”). La sfârșitul duratei contractului, acțiunile erau vândute și utilizatorul primea venitul obținut de pe urma acestora, după deducerea principalului rămas și a eventualelor rate lunare încă datorate. Deoarece se investea cu bani împrumutați, se achiziționa un portofoliu de acțiuni relativ mare cu un „aport” relativ mic (dobânda și o eventuală rambursare). În plus, în multe cazuri în faza intermediară s-a plătit doar dobânda, iar principalul a fost datorat abia la sfârșitul duratei contractului de leasing de capital. Cu un aport redus, se putea obține un randament pozitiv relativ mare, dar și un randament negativ mare, așa-numitul efect de levier (*leverage*). Această schemă de leasing pentru valorile mobiliare a fost atractivă în Țările de Jos nu doar datorită pieței de capital în

creștere, ci și datorită avantajelor fiscale: dobânda lunară putea fi introdusă ca deducere în declarația fiscală, în timp ce creșterea valorii acțiunilor era neimpozitată. Când, la începutul acestui secol, economia a stagnat, deducerea dobânzii a fost eliminată și piața de capital s-a prăbușit, contractele de leasing de capital s-au dovedit a fi foarte riscante. În multe cazuri, ele au dus la o datorie reziduală din cauza faptului că prețul de vânzare al acțiunilor nu era suficient pentru a amortiza împrumutul.

- 2 În prezenta cauză, Z a încheiat la 17 martie 2000 două astfel de contracte de leasing de capital, fiecare cu o durată de 120 de luni. Cealaltă parte a fost predecesorul legal al Dexia. Valoarea totală convenită a leasingului pentru fiecare contract a fost de 49 507,66 euro [prețul de cumpărare (principalul) de 22 102,06 euro și dobânda totală de plată de 27 405,60 euro]. „Condițiile speciale ale Legio-Lease pentru leasingul acțiunilor” (denumite în continuare „Condițiile speciale”) au fost declarate aplicabile acestor contracte.
- 3 În baza contractelor de leasing de capital, Z a trebuit să plătească pentru fiecare contract, în fiecare lună a primelor 36 de luni suma de 503,28 guldeni (228,38 euro) cu titlu de dobândă, iar în următoarele 84 de luni 12,4 % pe an din prețul de cumpărare, cu o eventuală reducere calculată pe baza creșterii medii a valorii pachetului de acțiuni. Principalul trebuia să fie achitat la finalul duratei convenite a contractelor de leasing de capital (120 de luni). Pentru cele două contracte luate împreună, Z a plătit în total suma de 33 911,69 euro cu titlu de rate lunare. După deducerea dividendelor încasate pe acțiuni, se ajunge la un „aport net” de 25 725,37 euro pentru ambele contracte.
- 4 În 2006, Dexia a reziliat în mod anticipat contractele de leasing de capital încheiate cu Z, deoarece Z se afla în situație de întârziere în executarea obligațiilor de plată. Pentru întrebările preliminare, potrivit dreptului național, această încetare poate fi echivalată cu o rezoluțiune a contractului. Dexia a întocmit decontul final pentru contractele de leasing de capital.

Pentru calcularea acestuia s-au aplicat articolele 6 și 15 din Condițiile speciale. Acestea sunt formulate după cum urmează:

„6. Dacă (a) după primirea scrisorii de punere în întârziere, utilizatorul continuă să nu își îndeplinească obligația de plată a uneia sau mai multor rate lunare sau orice altă obligație care decurge din contract sau din orice alt contract de leasing similar cu prezentul contract sau (b) utilizatorul solicită un moratoriu sau este declarat în faliment, Banca are dreptul să rezilieze imediat contractul și toate celelalte contracte de leasing similare și să solicite achitarea integrală a restului neplătit din valoarea totală convenită a leasingului care decurge din toate contractele de leasing în vigoare similare cu prezentul contract, precum și să vândă titlurile de valoare pe bursă sau în alt mod, la un moment stabilit de Bancă. Banca va deduce din datoria utilizatorului venitul obținut în urma acestei vânzări. Banca va plăti utilizatorului un eventual sold excedentar.”

„15. [...] În cazul rezoluțiunii contractului, creanța utilizatorului va consta într-o sumă egală cu valoarea de vânzare a titlurilor de valoare de la data rezoluțiunii, din care se scade o sumă egală cu valoarea actualizată a restului neplătit din valoarea totală convenită a leasingului. Valoarea actualizată se calculează în conformitate cu dispozițiile articolului 7A:1576e alineatul 2 din Codul civil.”

- 5 Articolul 7A:1576e, alineatele 1 și 2 din (vechiul) Cod Civil erau formulate după cum urmează:

„1. Cumpărătorul este oricând autorizat să efectueze o plată anticipată a uneia sau mai multor rate succesive ale prețului de achiziție.

2. În caz de plată anticipată, efectuată o singură dată, a întregii sume încă datorate, acesta are dreptul la o deducere calculată în baza unui procent de cinci la sută pe an din toate ratele plătite anticipat.”

- 6 Potrivit acestor deconturi finale, utilizatorul a datorat valoarea actualizată (calculată în conformitate cu articolul 7A:1576e alineatul 2 din Codul civil, printr-o deducere de 5% pe an) a restului din principalul convenit, cu deducerea valorii de piață a acțiunilor (articolul 15 din Condițiile speciale), și, în plus, valoarea actualizată a ratelor lunare rămase, în temeiul articolului 6 din Condițiile speciale. Potrivit calculului Dexia din 3 octombrie 2006, Z a datorat Dexia pentru fiecare contract, în legătură cu ratele lunare rămase, suma de 8 607,22 euro. Deconturile finale întocmite de Dexia indică sumele de 7 682,36 euro și 8 107,17 euro (denumite în continuare „datorie reziduală”), pe care trebuie să le plătească Z. În esență, sumele au fost compuse din principalul rămas și din cele 41 de rate lunare rămase, cu deducerea valorii de vânzare a acțiunilor.

- 7 Hoge Raad [Curtea Supremă] a stabilit că Dexia, în calitate de furnizor de servicii financiare deosebit de calificat, având în vedere acest produs riscant și complex, avea obligația de a ține seama în mod adecvat de interesele utilizatorului, avertizând cu fermitate asupra riscurilor asociate privind apariția unei datorii reziduale în cazul încetării anticipate a contractului (obligația de avertizare). De asemenea, Hoge Raad [Curtea Supremă] a stabilit că Dexia ar fi trebuit să examineze situația utilizatorului în materie de venituri și capitaluri, pentru a-și da seama dacă acesta dispune de o limită de cheltuieli suficientă pentru a-și putea îndeplini în mod rezonabil obligațiile de plată care decurg din contract (obligația de examinare). Dacă Dexia nu și-a îndeplinit obligația de avertizare și cea de examinare, aceasta are obligația de a oferi despăgubiri, potrivit jurisprudenței constante, însă aceste despăgubiri se limitează la două treimi din datoria reziduală, în temeiul articolului 6:101 din Codul civil (culpa proprie). Prin urmare, după compensarea despăgubirilor cu datoria reziduală, o treime din datoria reziduală rămâne în sarcina utilizatorului. Cu toate acestea, dacă situația financiară a utilizatorului era de așa natură încât obligațiile financiare care decurg din contractul de leasing de capital reprezentau pentru el o sarcină financiară inacceptabil de grea, în cazul în care nu și-a îndeplinit niciuna din cele două obligații de diligență, Dexia trebuie să indemnizeze cu titlu de prejudiciu, pe lângă

două treimi din datoria reziduală, și două treimi din dobânda plătită și din eventualele rambursări (ratele lunare deja achitate).

- 8 În cadrul prezentei proceduri, Dexia a solicitat inițial plata unei treimi din datoria reziduală, astfel cum este calculată în deconturile finale (potrivit Dexia, 1 948,43 euro și 2 702,12 euro), majorată cu cheltuielile extrajudiciare în valoare de 700 de euro.
- 9 În cursul procedurii, Dexia a recunoscut că situația financiară a lui Z era de așa natură încât sarcina financiară era inacceptabil de grea și că, prin urmare, îi datora acestuia despăgubiri. Potrivit Dexia, despăgubirile pe care le datora constau în două treimi din ratele lunare deja achitate, după compensarea dividendelor, și în două treimi din datoria reziduală formată, printre altele, din valoarea actualizată a celor 41 de rate lunare rămase, în temeiul articolului 6 din Condițiile speciale. Cu toate acestea, ea a considerat că are dreptul și la o treime din ratele încă neachitate. Ea a dedus aceste sume din datoria pe care o are față de Z. Potrivit Dexia, datoria ei totală față de Z era de 6 844,95 euro pentru primul contract și de 5 731,82 euro pentru al doilea contract.
- 10 Prin hotărârea din 21 mai 2013, kantonrechter [Tribunalul cantonal] a obligat Dexia să plătească Z suma de 18 804,60 euro. Potrivit kantonrechter [Tribunalul cantonal], ratele lunare rămase (convertite în valoarea actualizată) pe care le-a solicitat Dexia nu trebuiau să fie luate în considerare și, prin urmare, nu puteau fi deduse din suma care trebuia plătită către Z.
- 11 Dexia a atacat această hotărâre. Z a susținut că articolul 6 din Condițiile speciale, pe care Dexia își bazează compensarea ratelor rămase (convertite în valoarea actualizată), prevede o dobândă de penalizare și că trebuie considerat drept clauză abuzivă în sensul Directivei 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.
- 12 La 29 noiembrie 2016, gerechtshof [Curtea de Apel] a suspendat cauza până la pronunțarea unei hotărâri a Hoge Raad [Curtea Supremă] într-o procedură preliminară națională privind, printre altele, întrebarea dacă articolele 6 și 15 din Condițiile speciale pot fi considerate clauze abuzive în sensul Directivei 93/13.
- 13 În decizia preliminară din 21 aprilie 2017, Hoge Raad [Curtea Supremă] a statuat că articolul 6 din Condițiile speciale trebuie, într-adevăr, să fie considerat drept clauză abuzivă în sensul Directivei 93/13. Potrivit Hoge Raad [Curtea Supremă], într-un litigiu dintre un cumpărător și Dexia, instanța este obligată să anuleze această clauză în temeiul articolului 6:233 din Codul civil, în măsura în care aceasta se referă la termenele dobânzilor care la momentul încetării contractului de leasing nu erau încă exigibile. Prin urmare, potrivit Hoge Raad [Curtea Supremă], Dexia nu poate beneficia de aceste termene ale dobânzilor. Consecințele anulării acestei clauze sunt reglementate, potrivit Hoge Raad [Curtea Supremă], de dispozițiile naționale cu caracter supletiv.

Principalele argumente ale părților din litigiul principal

- 14 În opinia Dexia, hotărârea preliminară a Hoge Raad [Curtea Supremă] implică faptul că clauza în baza căreia aceasta putea solicita plata ratelor lunare rămase în cazul rezilierii anticipate poate fi într-adevăr anulată, însă Dexia beneficiază totuși de despăgubiri conform legii, și anume articolul 6:277 alineatul 1 din Codul civil, care prevede următoarele:

„Dacă se declară rezoluțiunea integrală sau parțială a unui contract, partea a cărei neexecutare a reprezentat motivul rezoluțiunii are obligația să repare prejudiciul suferit de cealaltă parte, întrucât nu există o respectare reciprocă a contractului, ci intervine rezoluțiunea acestuia.”

- 15 Potrivit Dexia, prejudiciul constă în ratele încă neexigibile la momentul rezoluțiunii, din care se scade avantajul de care beneficiază Dexia ca urmare a rezoluțiunii. Potrivit Dexia, prejudiciul care i-a fost provocat în urma rezoluțiunii este de 6 653,33 euro. Această sumă este mai mare decât cea pe care Dexia a imputat-o lui Z în temeiul articolului 6 din contractul de leasing de capital (din cauza diferenței dintre dobânda stabilită prin contract și dobânda pieței de la momentul rezoluțiunii, semnificativ mai redusă).
- 16 Argumentul Dexia implică faptul că, în timp ce aceasta nu mai poate invoca clauza contractuală prevăzută la articolul 6 din Condițiile speciale, care îi dă dreptul la ratele rămase după încetarea contractului, ea are dreptul, în orice caz, la despăgubirea care îi este acordată după rezoluțiune în temeiul dispozițiilor cu caracter supletiv.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 17 Este posibil ca suma pe care Dexia o poate solicita în temeiul dispozițiilor cu caracter supletiv (articolul 6:277 din Codul civil) să fie mai mare decât suma care ar fi putut să fie imputată de Dexia în temeiul articolului 6 din Condițiile speciale ale contractului de leasing de capital. Acest lucru se datorează diferenței dintre dobânda stabilită prin contract (în anul 2000) și dobânda pieței de la momentul rezoluțiunii contractului, semnificativ mai redusă (în anul 2006). Prin urmare, din cauza intervalului de timp scurs și a reducerii dobânzii, în această situație concretă Z ar putea fi mai dezavantajat în cazul aplicării dispozițiilor cu caracter supletiv (articolul 6:277 din Codul civil) decât în cazul aplicării articolului 6 (anulat) din Condițiile speciale ale contractului de leasing de capital. Se pune întrebarea dacă, în acest caz, Dexia poate invoca dispozițiile legale cu caracter supletiv.
- 18 În cauzele conexe C-96/16 și C-94/17, Banco Santander și Escobedo Cortés, în cauza C-94/17 s-a adresat o întrebare similară, și anume dacă anularea unei clauze privind dobânda moratorie în baza caracterului abuziv al acesteia trebuie să producă și alte efecte, precum eliminarea totală a dobânzii obișnuite și a celei moratorii sau datorarea dobânzii legale în cazul în care debitorul nu își respectă obligațiile care decurg din contract. Cu toate acestea, Curtea nu a răspuns la

această întrebare. În acest context și având în vedere că aceste întrebări vor avea sau vor putea avea un rol în cauze similare, se adresează întrebările.

DOCUMENT DE LUCRU